

Ясечко С. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ЩОДО МОЖЛИВІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ВЧИНЯТИ ПРАВОЧИНИ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ БЛАГАМИ

Юридичні особи публічного права створюються, як правило, для здійснення спеціальних публічних функцій, не зумовлених їх участю у цивільному обороті (міністерства та відомства тощо). Однак це не означає, що вони не можуть вступати у цивільний оборот.

Сучасний правопорядок значно розширив коло тих правовідносин, учасником яких може виступати юридична особа. Зокрема, ст. 91 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) вказує, що юридична особа здатна мати такі ж цивільні права, як і фізичне, звичайно крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині. Згідно ж ст. 26 ЦК України, фізична особа, поряд з майновими, здатне мати і особисті немайнові права, встановлені Конституцією України та ЦК України. Подібне становище підкріплюється і ст. 94 ЦК України, яка передбачає, що юридична особа може мати ті особисті немайнові права, які можуть їй належати.

Слід зазначити, що специфіка участі суб'єктів публічного права у цивільних відносинах була предметом розгляду рядом вчених. Так, Л. В. Винар, В. Й. Кісель, А. Ю. Віноградовий, В. В. Мановий та інші, здійснювали аналіз загальних питань участі у цивільних відносинах юридичних осіб публічного права. В теорії цивільного права концепція особистих немайнових прав юридичних осіб ще не отримала належного розвитку, а відсутність в теорії права досить розвиненого вчення про

особисті немайнові права юридичних осіб, в кінцевому рахунку, призводить до фрагментарності дослідження їх окремих питань [1] або навіть до повного заперечення особистих немайнових прав юридичної особи [2, с. 176, 887], не говорячи навіть про правочини з такими об'єктами.

Поділяючи позицію й аргументацію таких вчених, доповнимо їх декількома послідовними простими категоричними сіллогізмами.

Перший. Якщо всі цивільні правовідносини засновані на юридичній рівності їх учасників, а особисті немайнові правовідносини є різновидом цивільних, то і особисті немайнові правовідносини також засновані на юридичній рівності їх учасників. Другий. Якщо юридична рівність вказує на те, що всі учасники цивільних правовідносин мають однакові юридичні можливості і на їх дії, за загальним правилом, поширюються одні й ті ж цивільно-правові норми [3, с. 21-22], а до учасників відносяться фізичні, юридичні особи та суб'єкти публічного права, то юридичні особи мають однакові юридичні можливості поряд з іншими учасниками цивільних правовідносин. Третій. Якщо фізичні особи в результаті дії цивільно-правових норм здатні володіти особистими немайновими правами, то, ґрунтуючись на юридичній рівності учасників цивільних правовідносин, ці ж норми створюють можливість і юридичним особам мати особисті немайнові права [4, с. 196].

Щодо правочинів, деякі вчені стверджують, що особистісний характер особистих немайнових прав, характеризується неможливістю укладення будь-яких угод щодо їх нематеріальних об'єктів [5, с. 8-10]. Тому всі розпорядчі угоди з ними недійсні [6, с. 191]. На підставі зазначених передумов робиться висновок про неможливість участі в цивільному обороті абсолютно всіх особистих немайнових прав. Однак аналіз чинного законодавства України показує, що це не так [7, с. 110-114].

У системі юридичних осіб публічного права є також організації, які створюються на основі об'єднання осіб, а не адміністративного акта держави, і виявляють таким чином схожість з юридичними особами приватного права,

проте відносяться до юридичних осіб публічного права. Мова йде про політичні партії, які набувають статусу юридичної особи на підставі закону про політичні партії.

Наприклад, відповідно до статті 121 Закону України «Про об'єднання громадян» назва об'єднання громадян повинна складатися з двох частин - загальної та індивідуальної. Загальна назва (партія, рух, конгрес, спілка, об'єднання, фонд, фундація, асоціація, товариство тощо) може бути однаковою у різних об'єднань громадян. Індивідуальна назва об'єднання громадян є обов'язковою і повинна бути суттєво відмінною від індивідуальних назв зареєстрованих в установленому порядку об'єднань громадян з такою ж загальною назвою.

Президент України Петро Порошенко 27 серпня 2014 року беручи участь у роботі позачергового X-го з'їзду партії «ВО «Солідарність», під час якого глава держави надав згоду на використання свого імені у назві партії, після чого було ухвалено рішення про перейменування цієї політичної сили на «Блок Петра Порошенка» [8]. Так, юридична особа публічного права уклала правочин про використання особистого немайнового блага. Правомочність користування найменуванням, виходячи з поглядів М. Н. Малєїної, полягає у можливості особи користуватись ним, беручи участь у всіх суспільних відносинах, вимагати від інших називати її належним чином, давати дозвіл на користування своїм найменуванням іншим учасникам цивільних відносин [9, С. 114]. Одним з правомочностей права на найменування проявляється в можливості розпорядження ним, включаючи можливість передати найменування іншій юридичній особі, виходячи з того, що розпорядження – це можливість визнати юридичну і фактичну долю об'єкта шляхом зміни його приналежності (відчуження), стану, призначення тощо [10, С. 533].

Таким чином, підводячи підсумки можемо зазначити, що юридичні особи публічного права можуть не тільки приймати участь в цивільному обороті, а ще мати нематеріальні блага, та вчиняти з ними правочини.

Визначаючи перспективи подальших досліджень вчинення таких правочинів юридичними особи публічного права, відзначимо, що розвиток науки завжди передбачає уточнення і збільшення обсягу існуючих знань. Нова теоретична або експериментальна інформація якраз і повинна або відкидати будь-які вже існуючі уявлення про щось, або доповнювати позитивну частину колишніх уявлень новими гіпотезами та теоріями.

Література

1. Толстой В.С. Личные неимущественные правоотношения / Владимир Степанович Толстой. Изд-во Академ. повыш. квалиф. и проф. переподг. раб. образования, 2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lawmix.ru/commlaw/321>.
2. Российское гражданское право : учеб. : в 2 т. – Т. I : Общая часть. Вещное право. Наследственное право. Интеллектуальные права. Личные неимущественные права / отв. ред. Е. А. Суханов. – М. : Статут, 2010. – 958 с.
3. Гражданское право Украины : [учебник для вузов системы МВД Украины] : в 2-х ч. Ч. 1 / А. А. Пушкин, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка и др. ; под ред. проф. А. А. Пушкина, доц. В. М. Самойленко. – Х. : Ун-т внутр. дел ; Основа, 1996. – С. 21–22.
4. Слипченко С. О. О способности юридического лица иметь личные неимущественные права, обеспечивающие природное существование физического лица / С. А. Слипченко // Право і безпека. – № 3 (54). – 2014. – С. 195–200
5. Ромовська З. В. Особисті немайнові права громадян СРСР (поняття, види, класифікація, зміст, цивільно-правовий захист) : дис. ... канд. юрид. наук / З. В. Ромовська. - К., 1968. - 3. 8-10.
6. Цивільне право України : [підручник для вузів системи МВС України] : 2-х ч. Ч. 1 / А. А. Пушкін, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка та ін. ; под ред. проф. А. А. Пушкіна, доц. В. М. Самойленко. - Х. : Ун-т внутр. справ ; Основа, 1996. - С.191.
7. Слипченко С. О. Надання згоди фізичною особою, що зображена на фотографії, як юридичний факт за ЦК України / С. О. Слипченко // Право України. – 2008. – № 3. – С.110-114.
8. Партію «Солідарність» перейменували на Блок Петра Порошенка [Електронний ресурс] / о – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unian.ua/politics/955903-partiyu-solidarnist-pereymenuvali-na-blok-petra-poroshenka.html>.
9. Малеина М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан / М. Н. Малеина. – Москва: Юридическая литература, 1991. – 126 с.
10. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України // за ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005 –Т.ІІ.- 1088 с